

ОСВІТА В ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

УДК 657:336.1

АНАЛІЗ ВИДАТКІВ ЗВЕДЕНОГО БЮДЖЕТУ НА ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

DOI 10.30838/P.ES.2224.040719.186.558

JEL: I22, O52

Широкопояс О. Ю.*Державний університет «Житомирська політехніка»*

В статті розглянуто фактори від яких залежать джерела фінансування закладів вищої освіти. В дослідженні було розглянуто наукову літературу та побудовано механізм фінансування вищої освіти України. Встановлено, що наведений механізм є прикладом функціонування двох важливих підсистем: забезпечення та регулювання. Використання механізмів є можливим за рахунок наявності і використання фондів фінансових ресурсів. Дослідження методів управління фінансовими ресурсами закладів вищої освіти дозволило виділити наступні методи: бюджетне фінансування, залучення кредитних коштів, самофінансування. Встановлено, що найважливішим джерелом є саме державне фінансування, яке побудоване на принципі стратегічної орієнтації, на основі якої відбувається побудова чіткої стратегії яка забезпечить ефективність функціонування системи вищої освіти. Як наслідок нами було нами було проаналізовано обсяги видатків зведеного бюджету на освіту в структурі загальних видатків зведеного бюджету. В процесі дослідження спостерігається тенденція різких змін частки видатків на вищу освіту в структурі видатків зведеного бюджету на освіту, що обумовлено необхідністю залучення приватних джерел фінансування системи вищої освіти. Слід відзначити, зростання обсягів зумовлено значною кількістю інфляційних процесів сучасної економіки їх вирішення потребує значних ресурсномістких затрат. Важливим показником оцінки стану фінансування вищої освіти є аналіз показників співвідношення обсягів видатків бюджету у відношенні до ВВП. Визначено структуру та прослідковано тенденцію змін обсягу видатків зведеного бюджету на фінансування освіти яка включає в себе фінансування дошкільної, загальної середньої освіти, професійно-технічної та вищої. Аналіз видатків на функціонування та розвиток закладів вищої освіти по відношенню до ВВП дозволив відмітити, що найбільша частка зосереджується на фінансування середньої освіти. В дослідженні було проаналізовано як змінюється чисельність осіб, здобувачів вищої освіти по відношенню до змін обсягів фінансування. Встановлено, що досить велика залежність зменшення кількості студентів обумовлена демографічною ситуацією в нашій країні та окремих регіонах. Окрім наведених в дослідженні показників значна частка припадає на неможливість успішного складання тестування зовнішнього незалежного оцінювання на відповідний рівень.

Ключові слова: заклади освіти; аналіз; видатки; зведений бюджет; джерела фінансування; фінансові ресурси

UDC 657: 336.1

CONSOLIDATED BUDGET EXPENDITURE ON EDUCATION INSTITUTIONS IN UKRAINE

DOI 10.30838/ P.ES.2224.040719.186.558

JEL: I22, O52

Shyrokopoyas O.*Zhytomyr Polytechnic State University*

The factors on which the sources of financing higher education institutions depend have been considered in this article. The scientific literature has been reviewed and a mechanism for financing higher education in Ukraine has been built during the research. It is established that this mechanism is an example of the functioning of two important subsystems: provision and regulation. The use of mechanisms is possible due to the availability and use of financial resources. The study of methods of managing the financial resources of higher education institutions has allowed to distinguish the following methods: budget financing, attracting credit, self-financing. It is established that the most important source is the state funding, which is based on the principle of strategic orientation, on the basis of which a clear strategy is created that will ensure the effectiveness of the higher education system. As a consequence, we have analyzed the volume of consolidated budget expenditures on education in the structure of total consolidated budget expenditures. In the course of the research, there is a tendency of sharp changes in the share of higher education expenditures in the structure of consolidated budget expenditures on education, due to the need to attract private sources of financing for the higher education system. It should be noted that the growth of volumes is caused by a large number of inflationary processes of the modern economy, and their solution requires considerable resource-intensive costs. An important indicator of the assessment of the state of higher education funding is the analysis of the ratio of budget expenditures to GDP. The structure and trend of changes in the volume of expenditures of consolidated budget for financing of education which includes financing of preschool, general secondary education, vocational and higher are determined. The analysis of expenditures on the functioning and development of higher education institutions in relation to GDP has made it clear that the largest share is focused on financing of secondary education. It has been analyzed in the study how the number of higher education recipients changes with the changes in funding. It is established that a rather large dependence of the decrease in the number of students is due to the demographic situation in our country and individual regions. In addition to the indicators reported in the study, a significant proportion accounted for the inability to successfully pass the external independent assessment testing to the appropriate level.

Keywords: educational institutions; analysis; expenditures; consolidated budget; sources of financing; financial resources

Актуальність. Сучасне суспільство розглядає вищу освіту як один із чинників динамічного розвитку соціально-економічного розвитку цієї країни. Враховуючи досвід країн-сусідів дозволяє нам визначити основні сучасні країни-лідери, які стимулюють розвитку високої рентабельності освітніх

послуг, сприяють залученню значної кількості державних та приватних коштів.

Актуальним залишається питання забезпечення високої якості освіти реалізація якої є можливою за рахунок забезпечення процесу постійного функціонування організаційно – економічного механізму управління закладами освіти. Більшість досліджень підтверджують факт, що сучасні трансформаційні зміни вимагають пошуку нових підходів управління вищою освітою України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням фінансування закладів вищої освіти було приділено багато часу, проте найбільше дослідженням займалися наступні вчені: В. Александров [1], М. Білінець [2], Ш. Грей [6], А. Касич [7], В. Малишко [9], І. Тарасенко [14], М. Кужелєв [8]. Зважаючи на значні досягнення в даному напрямку, деякі питання залишаються мало дослідженими, зокрема слід детальніше розглянути аналіз видатків зведеного бюджету на фінансування закладів освіти в Україні.

Мета статті. Здійснити аналіз видатків зведеного бюджету на фінансування закладів освіти в Україні.

Виклад основних результатів дослідження. В сучасних умовах джерела фінансування вищих навчальних закладів залежать від багатьох факторів, зокрема:

- організаційно-правової форми управління;
- форми власності вищого навчального закладу;
- рівня ВВП в країні;
- розмірів доходів населення;
- демографічної ситуації в країні чи окремому регіоні;
- податкового законодавства;
- способу формування державного бюджету;
- обсягів державного замовлення на підготовку фахівців;
- ринкових вимог до певних професій;
- типу і рівня акредитації вищого навчального закладу;
- попиту споживачів на ринку освітніх послуг;
- престижу певного навчального закладу;
- обсягів прийому студентів (контрактників, спонсорської допомоги);
- конкурентоспроможності вищого навчального закладу;
- керівного складу навчального закладу.

Механізм фінансування вищої освіти України включає сукупність форм, методів, прийомів та важелів які відіграють важливу роль в фінансовому регулюванні закладів вищої освіти. Детальний механізм фінансування вищої освіти візуалізований на рис. 1.

*Рис. 1 Механізм фінансування вищої освіти України
Джерело: складено автором на основі [4; 3; 5]*

Наведений механізм є прикладом функціонування двох важливих підсистем:

- забезпечення – є системою, яка відповідає за джерела та форми фінансування вищої освіти. Головною функцією є диверсифікація джерел фінансового забезпечення закладів освіти, а також мінімізація державної частки в загальній сукупності фінансових ресурсів;

- регулювання – система, яка регулює всі економічні процес пов'язані з освітою.

Використання механізмів є можливим за рахунок наявності і використання фондів фінансових ресурсів. Так як фінансове забезпечення вищої освіти виконує регулятивну функцію існують три методи здійснення фінансового забезпечення рис 2.

Метод управління фінансовими ресурсами є важелем здійснення державних функцій управління вищої освіти її соціальними та економічними процесами. Такий розподіл сприяє розвитку пропорційних фінансових потоків з врахуванням потреб кожного регіону та закладу в ньому.

Сучасна вища освіта має декілька джерел фінансування вищої освіти. Найважливішим джерелом є саме державне фінансування, яке побудоване на принципі стратегічної орієнтації, на основі якої відбувається побудова чіткої стратегії яка забезпечить ефективність функціонування системи вищої освіти. Найважливішими показниками аналізу є видатки зведеного бюджету на освіту.

Рис. 2 Методи управління фінансовими ресурсами закладів вищої освіти

Джерело: складено автором на основі [5]

Використовуючи для дослідження дані Державної служби статистики України інформацію щодо функціонування системи освіти, нами було визначено всі обсяги видатків зведеного бюджету на освіту в структурі загальних видатків зведеного бюджету за період 2010-2016 рр.

Проаналізувавши наявні дані Державної служби статистики за період 2010-2016 рр. можна зробити наступні висновки: по-перше, слід зауважити, що обсяг видатків зведеного бюджету за період 2010-2016 рр. зросли з 377842,8 млн грн у 2010 році до рівня 836725,7 млн грн у 2016 році. У той же час, збільшився показник видатків зведеного бюджету на освіту. Зокрема, у 2011 році порівняно з 2010 роком, обсяги видатки на освіту збільшилися на 6427,6 млн грн або на 8,05 % та становили у 2011 році – 86253,6 млн грн. За аналізований період найбільший показник питомої ваги видатків на освіту в структурі видатків зведеного бюджету за аналізований період прослідковується у 2010 році та становить 21,1 %.

В процесі дослідження було виявлено, що в 2010 році також зафіксовано найбільший показник відхилення за аналізований період, зокрема порівняно з 2010 роком, видатки на освіту у 2016 році збільшилися на 40662,5 млн грн, що на 50,94 % більше ніж у 2010 році та на 14087,9 млн грн або ж на 14,07 % більше порівняно з 2015 роком.

В свою чергу, у 2012 році, у структурі загальних видатків зведеного бюджету видатки на освіту складають 17,75 %, збільшившись на 15307,3 млн грн порівняно з 2011 роком та складають 101560,9 млн грн.

Варто наголосити, що до показників 2015 та 2016 років не було включено дані бюджетів Автономної Республіки Крим та м. Севастополя у зв'язку з подіями, пов'язаними з анексією півострова. Проте, у 2015 році, дослідження структури видатків зведеного бюджету виявили, що питома вага видатків на освіту складає 16,8 % та досягає рівня 114193,5 млн грн., що свідчить про високі показники фінансування.

Таблиця 1 – Видатки зведеного бюджету на освіту 2010-2016 роки

Показник	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016	
	млн. грн	ПВ, %	млн. грн	ПВ, %	млн. грн	ПВ, %	млн. грн	ПВ, %	млн. грн	ПВ, %	млн. грн	ПВ, %	млн. грн	ПВ, %
Всього загальних видатків зведеного бюджету, млн грн	377842,8	100	416853,6	100	492454,7	100	505843,8	100	523004,8	100	679871,4	100	836725,7	100
Всього видатків зведеного бюджету на освіту, млн грн	79826,0	21,1	86253,6	20,7	101560,9	20,6	105538,7	20,9	100105,6	19,1	114193,5	16,8	120488,5	14,4
Відхилення показника видатків на освіту порівняно з даними попереднього року:														
- абсолютне, млн. грн	-		6427,6		15307,3		3977,8		-5433,1		14087,9		6295,0	
- відносне, % (темпл приросту)	-		8,05		17,75		3,92		-5,15		14,07		5,5	
- пунктів структури	-		-0,4		-0,1		0,3		-1,8		-2,3		-2,4	
Відхилення порівняно з базовим роком (2010 р):														
- абсолютне, млн. грн	-		6427,6		21734,9		25712,7		20279,6		34367,5		40662,5	
- відносне, % (темпл приросту)	-		8,05		27,23		32,21		25,4		43,05		50,94	
- пунктів структури	-		-0,4		-0,5		-0,2		-2		-4,3		-6,7	

Примітка:

* Без урахування видатків бюджетів Автономної Республіки Крим та м. Севастополь

Джерело: розраховано автором за [12]

Натомість, аналіз даних у 2016 році дозволив нам ознайомитись з показниками видатків зведеного бюджету на освіту та прослідкувати збільшення на 6295,0 млн грн порівняно з 2015 роком. У структурному співвідношенні, питома вага видатків на освіту складає 14,4 %, що на 2,4 пункти структури зменшився, та на 6,7 пунктів структури менше ніж у 2010 році, що є достатньо низьким показником за аналізований період. Аналізовані дані 2016 року не враховували інформацію бюджетів Автономної Республіки Крим та м. Севастополя. Таким чином дослідження показало, що у 2016 році, питома вага видатків на освіту у структурі видатків зведеного бюджету відстає від рівня показників 2010 року, коли даний показник складав 21,1%. Варто наголосити, що видатки на освіту включають в себе видатки не лише фінансування закладів вищої освіти, а і видатки на функціонування:

- дошкільних навчальних закладів, навчально-виховні комплекси ;
- загальноосвітні навчальні заклади до яких належать школи, ліцеї, гімназії, колегіуми, навчально-виховні комплекси та їх об'єднання, санаторні школи всіх ступенів, а також спеціальні школи;
- професійно-технічні навчальні заклади до яких належать навчальні заклади для забезпечення потреб громадян у професійно-технічній освіті.

Проведений аналіз інформації, висвітленої на офіційному сайті Міністерства фінансів України [10], свідчить що «Бюджетні видатки на освіту направляються на фінансування: дошкільної освіти; загальної середньої освіти; професійно-технічної освіти; вищої освіти; післядипломної освіти; позашкільної освіти та заходів із позашкільної роботи з дітьми; програм матеріального забезпечення навчальних закладів; фундаментальних та прикладних досліджень і розробок у сфері освіти; інших закладів та заходів у сфері освіти».

Досліджуючи дані Державної служби статистики було визначено структуру та прослідковано тенденцію змін обсягу видатків зведеного бюджету на фінансування освіти яка включає в себе фінансування дошкільної, загальної середньої освіти, професійно-технічної та вищої за період 2010-2017 рр.

Провівши спостереження ми визначили, що в загальній структурі видатків зведеного бюджету на освіту, найбільша частка видатків припадає на фінансування загальної середньої освіти. Це зумовлено тим, що присутня велика кількістю осіб отримувачів освіти та законодавством закріплено обов'язковість її отримання для всіх громадян країни.

Інша значна частина витрат припадає на функціонування закладів вищої освіти. Аналізуючи дані 2010 року, даний показник складав 31,3 % від

загальної кількості видатків на освіту та досягав рівня 24998,4 млн грн. Порівняно з 2011 роком видатки на вищу освіту збільшилися до рівня 26619,6 млн грн, однак в загальній структурі видатків на освіту склали 30,9 %, що на 0,4 пункти структури менше ніж аналогічний показник 2010 року.

Натомість, у 2012 році видатки на вищу освіту збільшилися порівняно з 2011 роком на 2716,3млн грн або на 10,2%, в порівнянні з 2010 роком на 4337,5 млн грн або на 17,35 %.

У 2013 році видатки на вищу освіту складають 30003,1 млн грн, що на 5004,7 млн грн більше порівняно з 2010 роком або лише на 20,02 %. Досліджуючи структуру загальних видатків на освіту дані 2014 року свідчать на -1662,6 млн. грн. скоротився обсяг видатків на освіту в порівнянні з 2013 роком.

Дані за період 2015 та 2016 років наведено без урахування видатків бюджетів Автономної Республіки Крим та м. Севастополя. Якщо врахувати дані 2015 року тенденція до зменшення залишилась незмінною. В 2015 році в порівнянні з 2014 роком структура видатків зведеного бюджету на освіту, видатки на вищу освіту зменшились на 25,69%, що на 9,9пункти структури менше а ніж дані 2014 року, обсяг видатків на вищу освіту в абсолютному вимірі знизився на 3938,6 млн грн з 2010 роком відповідно.

Ситуація у 2016 році покращилась, розмір видатків на вищу освіту склали 35 233,6 млн грн, що на 14173,8 млн грн або на 67,3% більше порівняно з 2015 роком, в структурному співвідношенні до рівня попереднього року відбулось збільшення на 8,8 пункти структури. Аналізуючи дані 2017 року ми бачимо, що сума видатків на вищу освіту збільшилась на 3604,6 млн. грн., що на 10,2% більше ніж дані 2015 року. В порівнянні з 2010 роком збільшення відбулось на 55,36%, що складає 13839,8 млн. грн. Наочно візуалізація змін обсягів видатків на вищу освіту наведено на рис. 3.

Дані на рисунку свідчать про зміни, які відбувались в процесі фінансування закладів вищої освіти протягом 2010-2017 років.

Виходячи з досліджених дійшли висновку, що в процесі дослідження спостерігається тенденція різких змін частки видатків на вищу освіту в структурі видатків зведеного бюджету на освіту, що обумовлено необхідністю залучення приватних джерел фінансування системи вищої освіти. Слід відзначити, зростання обсягів зумовлено значною кількістю інфляційних процесів сучасної економіки їх вирішення потребує значних ресурсномістких затрат.

Таблиця 2 – Місце видатків зведеного бюджету на вищу освіту в структурі видатків на освіту: динаміка за період 2010-2017 рр

Показник	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017	
	млн. грн	ПВ, %	млн. грн	ПВ, %	млн. грн	ПВ, %	млн. грн	ПВ, %	млн. грн	ПВ, %	млн. грн	ПВ, %	млн. грн	ПВ, %	млн. грн	ПВ, %
Всього видатків зведеного бюджету на освіту	79826,0	100	86253,6	100	101560,9	100	105538,7	100	100105,6	100	114193,5	100	129437,7	100	177915,8	100
дошкільна	10238,3	12,8	11831,6	13,7	14627,7	14,4	15662,4	14,8	15186,4	15,2	12036,4	10,5	20115,5	15,5	28210,1	15,9
загальна середня	32852,4	41,2	35234,5	40,8	42459,1	41,8	44233,2	41,9	42421,4	42,4	32574,2	28,5	56532,0	43,7	84346,3	47,4
професійно-технічна	5106,2	6,4	5305,4	6,15	6034	5,94	6359,8	6,03	5885,2	5,88	4141,9	3,63	6182,3	4,78	8278,9	4,7
випа	24998,4	31,3	26619,6	30,9	29335,9	28,9	30003,1	28,5	28340,5	28,3	21059,8	18,4	35233,6	27,2	38838,2	21,8
Відхилення показника видатків зведеного бюджету на вищу освіту порівняно з даними попереднього року:																
абсолютне, млн. грн	-		1621,2		2716,3		667,2		-1662,6		-7280,7		14173,8		3604,6	
-відносне, % (темп прир.)	-		6,49		10,2		2,27		-5,54		-25,69		67,3		10,2	
-пунктів структури	-		-0,4		-2		-0,4		-0,2		-9,9		8,8		-5,4	
Відхилення показника видатків зведеного бюджету на вищу освіту порівняно з базовим роком (2010 р):																
абсолютне, млн. грн	-		1621,2		4337,5		5004,7		3342,1		-3938,6		10235,2		13839,8	
-відносне, % (темп прир.)	-		6,49		17,35		20,02		13,37		-15,75		40,94		55,36	
-пунктів структури	-		-0,4		-2,4		-2,8		-3		-12,9		-4,1		-9,5	

Джерело: розраховано автором за [11]

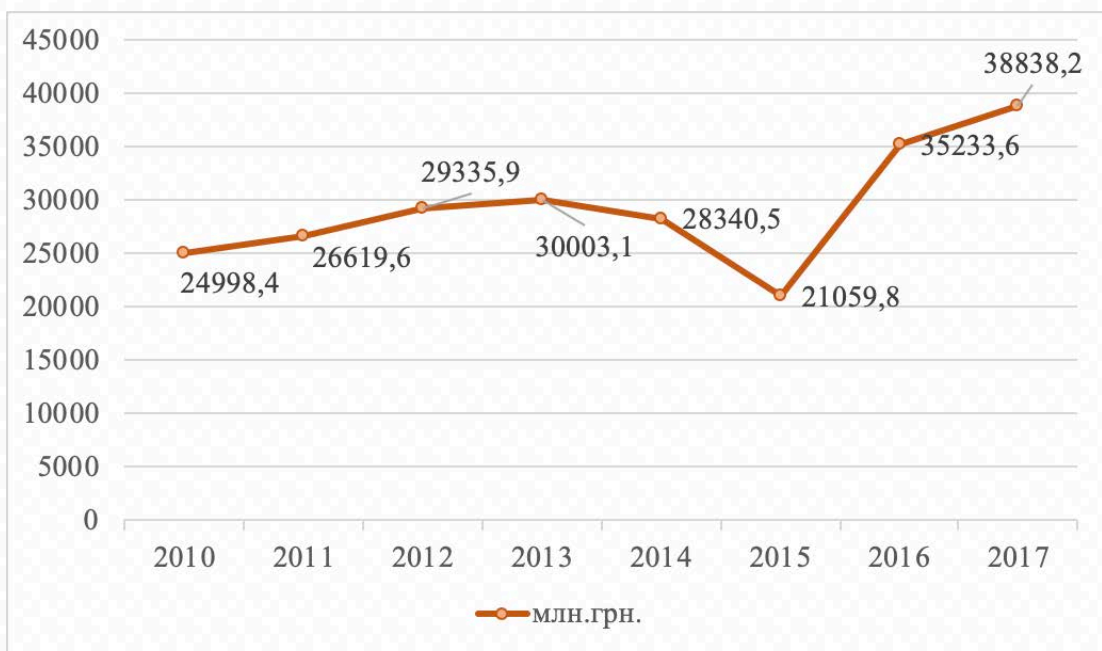

Рис. 3 Обсяги витратів на вищу освіту 2010-2017 роки

Джерело: авторська розробка

Важливим показником оцінки стану фінансування вищої освіти є аналіз показників співвідношення обсягів витратів бюджету у відношенні до ВВП. Статистичні дані щодо обсягів витратів зведеного бюджету на освіту протягом 2010-2017 року можемо спостерігати в табл. 3

Аналіз витратів на функціонування та розвиток закладів вищої освіти по відношенню до ВВП було визначено, що найбільша частка зосереджується на фінансування середньої освіти.

Досліджуючи тенденцію змін в 2010 році витратки зведеного бюджету на освіту склали 7,4%ВВП, в 2011 році 6,6%ВВП. Порівнюючи ці роки ми виявили, що в 2011 році відбулось зменшення витратків на 0,8%.

В 2012 році витратки на освіту склали 7%, що в порівнянні з 2011 роком збільшилось на 0,4%. Зокрема, 2012-2013 роки відображали тенденцію позитивних змін в витатках на освіту по відношенню до ВВП.

В 2014 році частка витратків на освіту склала 6,4%, що в порівнянні з 2013 роком зменшилась на 0,9% це зниження опустило витаткову частину до рівня 2011 року.

Протягом 2015 року змін в тенденції не відбулось, зниження витаткової частини в порівнянні з 2014 роком склало 0,7%, а в 2016 році в порівнянні з 2015 склало 0,3%. Лише в 2013 році в порівнянні з 2012 відбувся приріст на 0,1%, але він не ніс тенденцій до позитивних змін в подальшому.

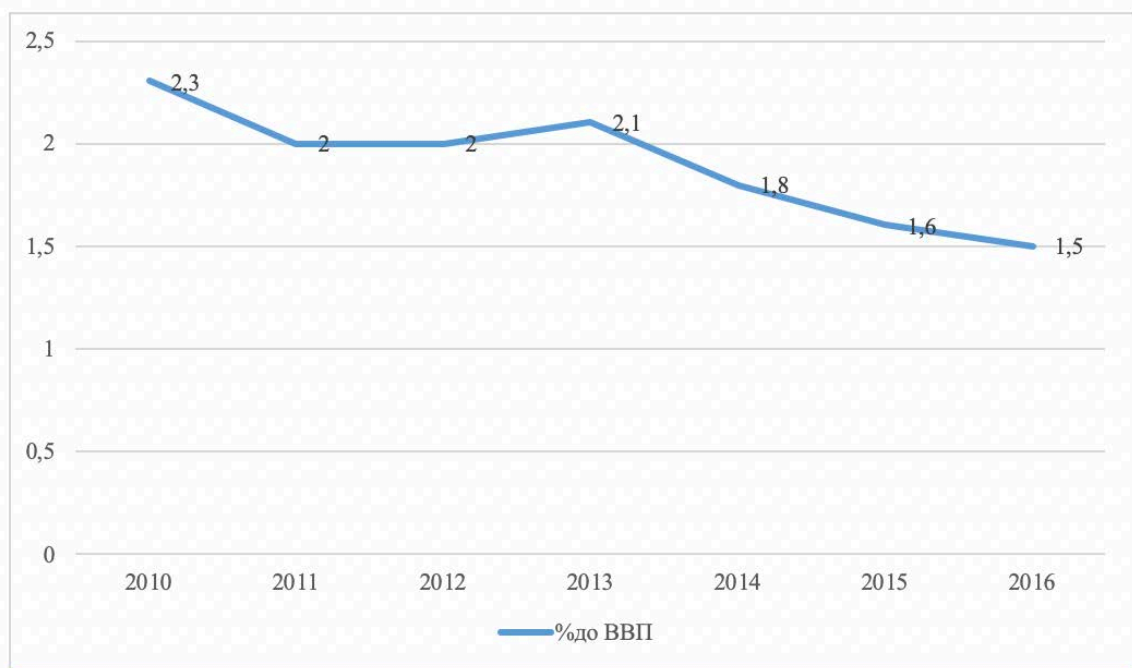
Таблиця 3 – Обсяги видатків бюджету на освіту у відношенні до ВВП

Показник	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016	
	млн. грн	ВВП, %	млн. грн	ВВП, %	млн. грн	ВВП, %	млн. грн	ВВП, %	млн. грн	ВВП, %	млн. грн	ВВП, %	млн. грн	ВВП, %
Всього загальних видатків зведеного бюджету, млн грн	377842,8	100	416853,6	100	492454,7	100	505843,8	100	523004,8	100	679871,4	100	836725,7	100
Всього видатків зведеного бюджету на освіту, млн грн	79826,0	7,4	86253,6	6,6	101560,9	7,0	105538,7	7,3	100105,6	6,4	114193,5	5,7	129437,7	5,4
дошкільна	10238,3	0,9	11831,6	0,9	14627,7	1,0	15662,4	1,1	15186,4	1,0	12036,4	0,9	20115,5	0,8
загальна середня	32852,4	3,0	35234,5	2,7	42459,1	2,9	44233,2	3,1	42421,4	2,7	32574,2	2,5	56532,0	2,4
професійно-технічна	5106,2	0,5	5305,4	0,4	6034	0,4	6359,8	0,4	5885,2	0,4	4141,9	0,3	6182,3	0,3
вища	24998,4	2,3	26619,6	2,0	29335,9	2,0	30003,1	2,1	28340,5	1,8	21059,8	1,6	35233,6	1,5
<i>Відхилення показника вищої освіти:</i>														
у % до ВВП порівняно з даними попереднього року:	-	-0,3	-	-0,3	-	-	0,1	-0,3	-0,3	-0,2	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1
порівняно з базовим роком (2010 р)	-	-0,3	-	-0,3	-0,3	-0,2	-0,2	-0,5	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,8

Джерело: розраховано автором за [12]

Досліджена інформація підтримує тенденцію зниження видатків на освіту по відношенню до ВВП, проте все ж частка видатків є більшою аніж в країнах, де фінансування відбувається на основі використання ресурсів приватного сектору. Враховуючи те, що на законодавчому рівні закріплено, що обсяг видатків на освіту повинен становити не менше 7% від ВВП за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел фінансування, не заборонених законодавством.

Якщо з загального фінансування виділити частку фінансів, яка виділяється державою на заклади вищої освіти по відношенню до ВВП, на рис. 4 відображено тенденцію змін, яка відбувається в умовах сьогодення. Діаграма відображає, що обсяги видатків на освіту знаходяться в стадії постійного спаду. За рахунок наявності такого фактору частка видатків на фінансування вищої освіти також скорочується.

Рис. 4 Обсяги видатків на вищу освіту по відношенню до ВВП, %

Джерело: авторська розробка

Відображення даних свідчить про негативну тенденцію зменшення обсягу видатків на вищу освіту у порівнянні з показником ВВП. Враховуючи таку негативну тенденцію слід зауважити, що такі зміни зумовлені економічними факторами розвитку країни. Тому, існує ряд економічних проблем які необхідно корегувати та усувати з метою підвищення частки видатків на розвиток вищої освіти.

Досить важливо розуміти як змінюється чисельність осіб, здобувачів вищої освіти по відношенню до змін обсягів фінансування. За допомогою таблиці 4 проаналізуємо динаміку змін показників чисельності.

Дослідження даних дозволило визначити, що 2010/2011 рік нараховував найбільшу чисельність студентів. В процесі порівняння було виявлено що в 2011/2012 році чисельність знизилась на 7,1%, що в результаті склало 171748 осіб. В 2012/2013 році, в порівнянні з попереднім відхилення склало 6,2%. Найнижчий показник відхилення було визначено в 2016/2017 році, в порівнянні з 2015/2016 роком зменшення відбулось на 1,2%, що склало 18516 осіб.

Показник	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017
Всього студентів, осіб	2418111	2246363	2106174	1992882	1689226	1605270	1586754
Кількість студентів на 10 тис. населення	557	519	488	463	393	375	372
Відхилення показника чисельності студентів порівняно з даними попереднього року.							
- абсолютне, осіб	-	-171748	-140189	-106192	-393656	-83956	-18516
- відносне, % (темп приросту)	-	-7,1	-6,2	-5,4	-15,2	-5,0	-1,2
Відхилення показника чисельності студентів порівняно з базовим роком (2010/2011 р)							
- абсолютне, осіб	-	-171748	-311937	-425229	-728885	-812841	-831357
- відносне, % (темп приросту)	-	-7,1	-12,9	-17,6	-30,1	-33,6	-34,4

Примітка: розрахунку використано чисельність наявного населення: для даних за 2010/11 навчальний рік - на 01.01.2011, за 2011/12 - на 01.01.2012, за 2012/13 - на 01.01.2013, за 2013/14 - на 01.01.2014, за 2014/15 - чисельність (за оцінкою) на 01.01.2015, за 2015/16 - чисельність (за оцінкою) на 01.01.2016, за 2016/17 - чисельність (за оцінкою) на 01.01.2017

Джерело: авторська розробка

В порівнянні всіх років з базовим, найгірші результати спостерігаються в 2016/2017 році, адже відхилення склало 34,4%, що нараховує 831357 осіб. Така тенденція змін може бути зумовлена низкою показників, основними з яких є зменшення обсягів державного фінансування закладів вищої освіти та бажання студентів жити та навчатись за межами України.

Досить велика залежність зменшення кількості студентів обумовлена демографічною ситуацією в нашій країні та окремих регіонах. Окрім наведених показників значна частка припадає на неможливість успішного

складання тестування зовнішнього незалежного оцінювання на відповідний рівень.

Висновки. Враховуючи все вищезазначене досить важливо провести успішне реформування фінансового забезпечення закладів вищої освіти. Значну частину уваги слід приділяти закладам загальної середньої освіти та їх рівнем підготовки потенційних абітурієнтів.

Таким чином, провівши аналіз видатків зведеного бюджету на фінансування закладів освіти в Україні дозволив зробити наступні висновки: в процесі аналізу видатки зведеного бюджету на освіту загальний обсяг видаткової частки протягом 2010-2016 рр. зріс з 377842,8 млн грн у 2010 році до рівня 836725,7 млн грн у 2016 році. Разом з тим, видаткова частка на вищу освіту була збільшена. Аналіз показників 2010 року видаткової частки на освіту порівняно з 2016 роком збільшився на 40662,5 млн грн, що на 50,94 % більше ніж у 2010 році та на 14087,9 млн грн або ж на 14,07 % більше порівняно з 2015 роком, що відображає позитивну динаміку.

Визначення місце видатків зведеного бюджету на вищу освіту в структурі видатків на освіту: динаміка за період 2010-2017 рр. виявили, що в загальній структурі видатків зведеного бюджету на освіту, найбільша частка видатків припадає на фінансування закладів загальної середньої освіти. Дослідження даних 2010 року, відобразили показник 31,3 % від загальної кількості видатків на освіту та прирівнювався до 24998,4 млн грн. В 2011 році видатки на вищу освіту збільшилися до рівня 26619,6 млн грн, однак в розрізі загальної структури видатків на освіту склали 30,9 %, що на 0,4 пункти структури менше ніж аналогічний показник 2010 року. 2016 рік покращилась, розмір видатків на вищу освіту склали 35 233,6 млн грн, що на 14173,8 млн грн або на 67,3% більше порівняно з 2015 роком, в структурному співвідношенні до рівня попереднього року відбулось збільшення на 8,8 пункти структури. Аналізуючи дані 2017 року ми бачимо, що сума видатків на вищу освіту збільшилась на 3604,6 млн. грн., що на 10,2% більше ніж дані 2015 року.

Дослідження обсягів видатків бюджету на освіту у відношенні до ВВП дозволило зробити висновки, що в 2010 році видатки зведеного бюджету на освіту склали 7,4% ВВП, в 2011 році 6,6% ВВП. 2012 рік відзначив, що в розрізі ВВП частка видатків на освіту склали 7%, що в порівнянні з 2011 роком збільшилось на 0,4%. Зокрема, 2014 рік виділив частку видатків на освіту на рівні 6,4%, що в порівнянні з 2013 роком зменшилась на 0,9%,

що свідчить про зменшення видаткової частини до рівня 2011 року. Досліджуючи 2015 рік було визначено відсутність змін в тенденції. Отже, дослідження дозволяють усвідомити, що питання збільшення видатків зведеного бюджету на вищу освіту є відкритим. Фінансування закладів вищої освіти потребує перерозподілу з інших освітніх сфер задля підвищення їх конкурентоспроможності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Александров В. Освітня послуга: суть та моделі якості / В. Александров // Освіта і управління. – 2006. – Т.9. №1. – С. 156–164.
2. Білінець М. Ю. Фінансування вищої освіти в Україні: сучасні тенденції, проблеми та перспективи – [Електронний режим] – Режим доступу: <http://www.global-national.in.ua/archive/4-2015/166.pdf>
3. Боголіб Т. М. Фінансування вищої освіти України: проблеми і перспективи їх вирішення. American Scientific Journal. 2017. № 1 (9). С. 70–78/
4. Боголіб Т. М. Фінансове забезпечення розвитку вищої освіти і науки в трансформаційний період : монографія. Київ : Міленіум, 2006. 506 с
5. Буличева Н. А., Пивовар Ю. І. Сучасні правові та організаційні проблеми фінансування вищої освіти в Україні. Держава і право. 2009. Вип. 44. С. 411–416. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/10196>
6. Грей Ш. Налогово-бюджетная политика и экономический рост. Всемирный банк / Ш. Грей, Т. Лейн, А. Вароудакис [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://siteresources.worldbank.org/ECAEXT/Resources/258598-1182779443519/Fiscal_Policy_and_Economic_Growth_rus_090507.pdf
7. Касич А. О. Особливості фінансування вищої освіти в Україні та інших країнах світу / А. О. Касич, В. А. Циган – [Електронний режим] – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2587>
8. Кужелев М.О. Проблеми та перспективи фінансового забезпечення та оплати праці загальноосвітніх та вищих навчальних закладів України / М.О. Кужелев, М.О. Житар // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України (електронне видання) – 2016. – Вип. 1.- С. 106-117.
9. Малишко В. В. Фінансування вищої освіти в Україні: проблеми та перспективи / В.В. Малишко// Молодий вчений. – 2016. – № 2. – С. 64-67.
10. Сайт Міністерства фінансів України <https://www.kmu.gov.ua/ua/catalog/ministerstvo-finansiv-ukraini>

11. Статистичний бюлетень «Дошкільна освіта України» http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_bosh_bl.htm
12. Статистичний бюлетень «Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України» http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_vnz_bl.htm
13. Тарасенко І.О. Проблеми фінансування вищої освіти в Україні в контексті забезпечення конкурентоспроможності / І.О. Тарасенко, Т.М. Нефедова – [Електронний режим] – Режим доступу: http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P2401DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vknutd_2013_4_33.pdf

REFERENCES:

1. Aleksandrov, V. (2006). Osvitnja posluga: sut' ta modeli jakosti [Educational service: the essence and models of quality]. Osvita i upravlinnja – Education and management, Vols. 9, pp. 156–164.
2. Bilinec', M.Ju. Finansuvannja vyshhoi' osvity v Ukrai'ni: suchasni tendencii', problemy ta perspektyvy – [Financing Higher Education in Ukraine: Current Trends, Problems and Prospects]. Retrieved from <http://www.global-national.in.ua/archive/4-2015/166.pdf> [in Ukrainian].
3. Bogolib, T. M. (2017). Finansuvannja vyshhoi' osvity Ukrai'ny: problemy i perspektyvy i'h vyrishennja [Financing higher education of Ukraine: problems and prospects of their solution]. American Scientific Journal, 1 (9), 70–78 [in Ukrainian].
4. Bogolib, T.M. (2006) Finansove zabezpechennja rozvytku vyshhoi' osvity i nauky v transformacijnyj period [Financial support for the development of higher education and science in the transformation period]. Kyi'v : Milenium [in Ukrainian].
5. Bulycheva, N.A., & Pyvovar Ju.I. (2009). Suchasni pravovi ta organizacijni problemy finansuvannja vyshhoi' osvity v Ukrai'ni [Modern legal and organizational problems of financing higher education in Ukraine]. Derzhava i pravo – State and law, 44, 411–416. [in Ukrainian].
6. Grej, Sh., Lejn, T. & Varoudakis, A. Nalogovo-bjudzhetnaja politika i jekonomicheskij rost. Vsemirnyj bank [Fiscal Policy and Economic Growth. World Bank]. Retrieved from http://siteresources.worldbank.org/ECAEXT/Resources/258598-1182779443519/Fiscal_Policy_and_Economic_Growth_rus_090507.pdf [in Ukrainian].
7. Kasych, A. O. & Cygan, V. A. Osoblyvosti finansuvannja vyshhoi' osvity v Ukrai'ni ta inshyh kraih svitu [Features of financing higher education in Ukraine and other countries]

- of the world]. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2587> [in Ukrainian].
8. Kuzheljev, M.O. & Zhytar, M.O. (2016). Problemy ta perspektyvy finansovogo zabezpechennja ta oplaty praci zagal'noosvitnih ta vyshhyh navchal'nyh zakladiv Ukrai'ny [Problems and prospects of financial support and remuneration of secondary and higher educational establishments of Ukraine]. Zbirnyk naukovykh prac' Nacional'nogo universytetu derzhavnoi' podatkovoi' sluzhby Ukrai'ny – Proceedings of the National University of State Tax Service of Ukraine, 1, 106-117 [in Ukrainian].
  9. Malyshko, V.V. (2016). Finansuvannja vyshhoi' osvity v Ukrai'ni: problemy ta perspektyvy [Financing higher education in Ukraine: problems and prospects]. Molodyj vchenyj – Young scientist, 2, 64-67 [in Ukrainian].
  10. Sajt Ministerstva finansiv Ukrai'ny [Website of the Ministry of Finance of Ukraine]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/catalog/ministerstvo-finansiv-ukraini> [in Ukrainian].
  11. Statystychnyj bjuleten' «Doshkil'na osvita Ukrai'ny» [Preschool Education of Ukraine Statistical Bulletin]. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_bosh_bl.htm [in Ukrainian].
  12. Statystychnyj bjuleten' «Osnovni pokaznyky dijalnosti vyshhyh navchal'nyh zakladiv Ukrai'ny» [Statistical bulletin "Main indicators of activity of higher education institutions of Ukraine"]. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_vnz_bl.htm [in Ukrainian].
  13. Tarasenko, I.O. & Nefedova, T.M. (2017). Problemy finansuvannja vyshhoi' osvity v Ukrai'ni v konteksti zabezpechennja konkurentospromozhnosti [Problems of financing higher education in Ukraine in the context of competitiveness]. Zbirnyk naukovykh prac' Universytetu derzhavnoi' fiskal'noi' sluzhby Ukrai'ny – Collection of Scientific Papers of the State Fiscal Service of Ukraine, 1, 240. Retrieved from http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vknutd_2013_4_33.pdf [in Ukrainian].